

**CATHOLIC SOCIAL THOUGHT IN CENTRAL AND
EASTERN EUROPE (CST-CEE) INITIATIVE**
(SOCIJALNI NAUK CRKVE U SREDNJOJ I ISTOČNOJ
EUROPI [CST-CEE]: INICIJATIVA)
Rim, 1. – 7. srpnja 2019.

Silvija MIGLES

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
silvija.migles@gmail.com

Catholic Social Thought in Central and Eastern Europe (CST-CEE) Initiative projekt je izgradnje kapaciteta, s inovativnim pristupom i s ciljem održavanja i poboljšanja suradnje i aktivnosti u nadnacionalnoj mreži institucija i stručnjaka iz zemalja Srednje Europe i Istočne Europe kako bi se širilo, jačalo i poboljšalo poučavanje u socijalnom nauku Crkve.

Projekt je osmišljen i pokrenut 2017. godine, a nadležnost pripada Fakultetu društvenih znanosti Papinskog sveučilišta sv. Toma Akvinski (Angelicum) u Rimu. Strukturu CST-CEE inicijative čine četiri glavna stupa: Ljetna škola, Ekspertna skupina, Radna skupina, Istraživanje i razvoj. U projekt se 2018. godine uključila i Katedra socijalnog nauka Crkve Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.¹

Program CST-CEE inicijative za 2019. godinu održao se na Sveučilištu Angelicum. U ime Sveučilišta i u svojstvu glavnog direktora CST-CEE inicija-

¹ Usp. Silvija MIGLES, *Catholic Social Thought in Central and Eastern Europe 2020. Socijalni nauk Crkve u Srednjoj i Istočnoj Europi 2020.*, Rim, 28. – 30. lipnja 2018., u: *Bogoslovska smotra*, 88 (2018.) 4, 1081–1084.

tive program je organizirala i vodila Helen Alford, zajedno sa svojim suradnicima, Marinom Russo, voditeljicom Ureda za upravljanje projektima, i Valeriom Pierleoniem, voditeljem Ureda za financije i upravljanje. Program se sastojao od Ljetne škole održane od 1. do 7. srpnja i rada Ekspertne skupine od 4. do 7. srpnja 2019. godine.

Glavni cilj Ljetne škole je promicanje socijalnog nauka Crkve i njegova primjena među zainteresiranim studentima. Prva Ljetna škola organizirana je u Rimu od 24. do 29. lipnja 2018. godine i pohađalo ju je osmero studenata iz Češke, Hrvatske, Poljske, Rumunjske, Slovačke, Slovenije i Ukrajine. Za drugu Ljetnu školu izabrano je osmero studenata iz Poljske, Rusije i Ukrajine, a među njima su bile i dvije studentice iz Hrvatske. Specifičnost ovogodišnje, druge Ljetne škole, bila je ta da je rad prva tri dana bio usmjeren na temu socijalnog nauka Crkve i migracija. Profesori s Fakulteta društvenih znanosti Angelicuma zajedno su s partnerskim organizacijama (Scalabrini International Migration Institute, Caritas Internationalis, Economia è Comunità – éCO, SIGNIS Services Rome – SSR, Državno tajništvo Svete Stolice) sadržajno osmislili program te polaznicima priuštiti zahtjevno ali obogaćujuće iskustvo. Iduća dva dana program Ljetne škole bio je usmjeren na susret s članovima Ekspertne skupine, koji se održao pod nazivom »Catholic Social Thought in Central and Eastern Europe: The Key Issues« (»Socijalni nauk Crkve u Srednjoj i Istočnoj Europi: ključna pitanja«). Dok su članovi Ekspertne skupine tijekom dvodnevnog rada održali predavanja iz područja aktualnih istraživanja, polaznici Ljetne škole su u kraćim izlaganjima predstavili svoje teorijsko-praktične projekte i aktivnosti. Svojim izlaganjima pozornost su privukle i hrvatske polaznice Ljetne škole. Ivana Žavcar, studentica Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, koja je predstavila dio svojeg diplomskog rada na temu katoličkih pokreta (»Catholic movements in Europe and Croatia during the 19th and 20th centuries«), što je pobudilo interes prisutnih profesora koji su mladoj kolegici dali korisne smjernice za daljnji rad. Sanja Bobaš-Pupić, studentica Religijske pedagogije i katehetike na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, izložila je temu važnosti socijalnog nauka Crkve za odgoj djece i mladih općenito te za nastavu katoličkog vjeronauka specifično (»The importance of the Social Teaching of the Church for the Catholic Religious Education«). Njezino izlaganje je, prema riječima Stanislava Kosca, pobudilo »pozornost srca«, a zatim i zanimljivu raspravu o tome kako vjeronaučni sadržaj obogatiti blagom socijalnog nauka Crkve. U sklopu djelatnosti Istraživanje i razvoj CST-CEE inicijative planira se objavljivanje izabranih studentskih priloga u specijalnom broju znanstvenog

časopisa Fakulteta društvenih znanosti Angelicuma pod naslovom *Oikonomia. Journal of Ethics and Social Sciences*, 18 (2020.) 1.

U sklopu CST-CEE inicijative rad Ekspertne skupine usmjeren je prema razmjeni dobrih praksa, interakciji različitih odgojno-obrazovnih sustava i uzajamnom prepoznavanju s ciljem umrežavanja i razvoja zajedničkih projekata. Skupinu čine nastavnici i znanstvenici s područja socijalnog nauka Crkve iz zemalja Srednje Europe i Istočne Europe koji imaju zadaću promicati i osnaživati projekt, sudjelovati na znanstvenom seminaru – kojem je cilj razmjena istraživačkih tema – kao i strategijskom sastanku koji se jednom godišnje održava u Rimu. Prvih sedam članova Ekspertne skupine pridružilo se projektu 2018. godine i dolaze iz Češke, Hrvatske, Mađarske, Poljske, Slovačke, Slovenije i Ukrajine. Šest članova sudjelovalo je prvom sastanku održanom u Rimu od 28. do 30. lipnja 2018. godine. Nova tri člana, koja dolaze iz Češke, Litve i Slovačke, pridružila su se 2019. godine. Na ovogodišnjem, drugom sastanku sudjelovalo je osmero članova: Petro Darmoris (Ukrainian Catholic University), Stanislav Kosc (Catholic University of Ruzomberok), Vojtech Masek (Charles University), Silvija Migles (University of Zagreb), Marian Seke-rak (Charles University), Dalia Stanciene (Klaipeda University), Roland Szilas (Sapientia College of Theology, Budapest, and Corvinus University), Arkadiusz Wuwer (University of Silesia).

Kao što je istaknuto, članovi su imali zadaću održati predavanja iz područja aktualnih istraživanja, predstavljajući na taj način ključne teme unutar kojih se u sadašnjem trenutku na području Srednje Europe i Istočne Europe razvija katolička socijalna misao. Predavanje Silvije Migles bilo je naslovljeno »Subsidiarity as an opportunity and a duty« (»Supsidijarnost kao šansa i zadaća«), a polazišna točka toga izlaganja bila je aktualnost supsidijarnosti u raspravama o funkcioniranju Europske unije. U predavanju se tematiziralo i pitanje što na tom području mogu ponuditi teolozi – socijalni etičari, posebno ako se ima na umu da je 1931. godine socijalni nauk Crkve »lansirao« načelo supsidijarnosti u javni prostor. S obzirom na to da je supsidijarnost iznimno važna za razvoj europskog društva, a što pokazuje velik interes za traženjem načina njezine veće implementiranosti u djelovanju Europske unije, veći angažman teologa – socijalnih etičara u društvenim raspravama oko supsidijarnosti ujedno će biti prilika za aktualizaciju socijalnog govora Crkve. U nastavku predavanja Migles je predstavila hrvatski primjer koji pokazuje da socijalni etičari mogu aktualizirati pitanje supsidijarnosti i u onim zemljama u čijem javnom prostoru jedva da se raspravlja o supsidijarnosti. Naime, u razdoblju od 1990-ih godina do danas hrvatski socijalni etičari traže načine kako supsidijarnost

učiniti živom temom u hrvatskom društvu. Od organiziranih rasprava i radio-nica, preko empirijskog istraživanja supsidijarnosti, koje je provedeno unutar znanstvenoistraživačkog projekta pod nazivom »Supsidijarnost u hrvatskom društvu« (2007. – 2013.) pri Katedri socijalnog nauka Crkve Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – i koje predstavlja svojevrsnu novost jer nije poznato da je istraživanje takvog tipa ikad provedeno – sve do održanih predavanja kao i objavljenih znanstvenih i stručnih radova, hrvatski socijalni etičari kontinuirano ulažu napore kako bi pridonijeli razumijevanju supsidijarnosti u hrvatskom društvu. U zadnjem dijelu izlaganja Migles je tražila odgovor na pitanje ima li budućnosti za supsidijarnost u Hrvatskoj i što hrvatski socijalni etičari mogu činiti dalje. U zaključku je, između ostalog, istaknula da je supsidijarnost velika šansa za socijalni nauk Crkve jer rasprava o supsidijarnosti pokazuje koliko je socijalni nauk Crkve važan. Jednako tako, supsidijarnost je njegova velika dužnost ali i ključ koji teolozima otvara vrata javnog prostora, dakako ako će se baviti važnom temom kao što je to supsidijarnost.

Susret je bio obogaćen i posjetom Jana Tombinskog, ambasadora Europske unije pri Svetoj Stolici. U svojem predavljanju dotaknuo se glavnih tema i područja suradnje Europske unije i Svete Stolice, a poseban naglasak stavio je na problem klimatskih promjena, koje su i jedan od uzročnika migracijskih valova. Socijalna enciklika *Laudato si'* pape Franje pritom predstavlja nezaobilazan sadržaj u priznavanju zajedničkih odgovornosti prema okolišu i prirodnim resursima.

Drugog su dana, zajedno s polaznicima Ljetne škole, članovi Ekspertne skupine posjetili Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja, gdje ih je dočekaao nadbiskup Silvano Maria Tomasi, od 2016. godine član Dikasterija i bivši ambasador Svete Stolice pri Ujedinjenim narodima (2003. – 2016.). Inače Talijan, svoju karijeru je započeo u New Yorku, gdje je jedan od osnivača Centra za migracijske studije. S posjetiteljima je podijelio svoja razmišljanja o velikim migrantskim kretanjima, političkom razvoju i budućnosti Europe, što je bilo veoma zanimljivo i zato što ima dugogodišnje iskustvo uključenosti u nacionalne i međunarodne rasprave o migracijama. Tomasi je stava da bi socijalni nauk Crkve trebao imati ključnu i kritičku ulogu u oblikovanju katoličkih stavova i perspektiva o imigracijama. Pritom je odlučujuća ravnoteža između kršćanskog duha dobrodošlice i gostoprimstva te opravdanih zabrinutosti čije odgovore valja pronalaziti u činjenicama, odgoju i kvalitetnom dijalogu.

Posljednjega radnog dana održao se godišnji strateški sastanak Ekspertne skupine. Na sastanku su sudjelovali i studenti koji čine Radnu skupinu CST-CEE inicijative i koji se nalaze na dvogodišnjem licencijatskom i doktor-

skom studiju u Rimu na Fakultetu društvenih znanosti Angelicum. Skupinu trenutno čini troje studenata (Češka, Mađarska, Rumunjska), a izabrani su iz grupe studenata koja je pohađala Ljetnu školu 2018. Dnevni red sastojao se od triju glavnih točaka: CST-CEE bibliografija, suradnja sa zakladom Adjuvantes ONLUS i Summer PUSS 2019-2020: *Enacting Catholic Social Thought*.

Izvjешće o CST-CEE bibliografiji podnio je Inocent Szanislo. Plan je obuhvatiti devedeset i pet institucija s područja petnaest zemalja Srednje Europe i Istočne Europe, a kao krajnji cilj određeno je oblikovati web-stranicu s bibliografijom socijalnog nauka Crkve. Riječ je o složenom procesu koji bi zahtijevao sustavniji pristup, stoga je na kraju predloženo da bi u narednom razdoblju trebalo formirati nacionalne timove na čelu s članovima CST-CEE inicijative.

CST-CEE inicijativa rezultat je suradnje sa zakladom Adjuvantes ONLUS i kao takva se oslanja na dvije temeljne odrednice: stvaranje javnih intelektualaca i regionalna solidarnost. Suradnja obuhvaća organiziranje Ljetne škole i stipendiranje studenata, a zatim i povezanost sa stručnjacima s ciljem izgradnje odnosa i mreža suradnje. Prednost i zajednički interes suradnje sa zakladom čini i mogućnost objavljivanja radova. Stoga se u nastavku raspravljalo o idejama i sadržaju zbornika koji se u izdanju *Angelicum Press* planira objaviti na temelju ovoljetnih predavanja koja su uključivala fundamentalna pitanja o naravi i metodi socijalnog nauka Crkve, njegovim temeljima i povezanosti s društvenim znanostima, zatim pitanja kontekstualizacije socijalnog nauka Crkve i njegove praktične primjene.

U nastavku se razgovaralo o narednom razdoblju i programu CST-CEE inicijative, koji će biti osmišljen pod nazivom Summer PUSS 2019-2020: *Enacting Catholic Social Thought*.

Kao i prethodnih dana, za kraj programa upriličena je bogata društvena večer. Sve aktivnosti, izuzev onih koje su uključivale posjet institucijama, održane su u učionicama Papinskog sveučilišta sv. Toma Akvinski, a smještaj je bio organiziran u povijesnoj vili i gostinjskoj kući *San Giuseppe di Cluny*.